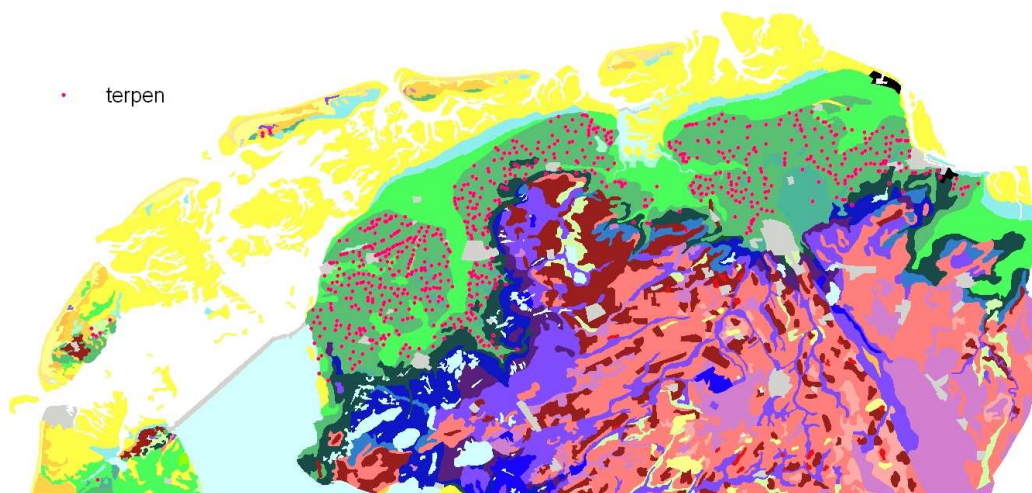

Tuineerdgronden in de terpen kenmerkend voor Nederland (Folkert de Vries, Alterra, maart, 2009)

Tuineerdgronden komen in veel terpen voor. Deze oude bewoningsgronden zijn in het noordelijk kustgebied ontstaan door continue ophoging van de woonstee, zodat de bevolking beschermd was tegen de dreiging van het zeewater in de omringende kwelders. De bodemprofielen van de tuineerdgronden vertellen ons over de succesvolle historische strijd tegen de zeespiegelstijging. Deze kennis kunnen we nu gebruiken om ons te wapenen tegen de zeespiegelstijging die binnenkort door de klimaatverandering zal optreden. Het aanleggen van nieuwe woonterpen kan daarbij een aantrekkelijk alternatief voor dijken zijn.

Al in de ijzertijd, zo'n vijf eeuwen voor het begin van de jaartelling, vestigden de eerste bewoners zich op de kwelderruggen in het noordelijk kustgebied. Op de vruchtbare kwelders lagen aantrekkelijke weidegronden, en de kreken boden veel mogelijkheden voor visserij. Kortom, het gebied was aantrekkelijk om zich te vestigen, maar door het ontbreken van bedijking vormde de zee wel steeds een bedreiging. Om bij hoog water droge voeten te houden werden de woonheuvels op de kwelderruggen opgehoogd. Hierbij werd allerlei ophoogmateriaal gebruikt zoals huisvuil, mest, zeewier en kwelderzoden. Door deze ophoging zijn de tuineerdgronden ontstaan, dit zijn gronden met een gehomogeniseerde humeuze bovengrond met een dikte van meer dan 50 cm. Bij veel terpen, in Groningen wierde genoemd, is het humeuze dek meters dik, omdat de continue zeespiegelstijging in bepaalde periodes ook een continue ophoging noodzakelijk maakte.

Het kaartje geeft een overzicht van de verbreiding van de talrijke terpen in Noord-Nederland. Tot het eind van de 19de eeuw zijn de meeste terpen in deze regio in volle omvang blijven liggen. Daarna zijn veel terpen geheel of gedeeltelijk afgegraven omdat er een levendige handel ontstond in terpaarde, die zeer vruchtbaar bleek en zodoende werd toegepast voor bemesting van arme

gronden. Gelukkig zijn de terpen of restanten daarvan nog steeds goed te herkennen in het zo karakteristieke Noord-Nederlandse terpenlandschap.

De bodemprofielen van de tuineerdgronden die we op de terpen tegenkomen bevatten een schat aan informatie over de historie. Doordat ophoging over een lange periode plaatsvond ontstond er in de loop van de honderden jaren een bodemprofiel met vele lagen die elk hun eigen verhaal vertellen over een bepaalde periode. De duizenden oudheidkundige voorwerpen die in de loop der jaren in deze lagen zijn opgegraven hebben een belangrijke rol gespeeld bij het reconstrueren van de vroege geschiedenis van Noord-Nederland.

De geschiedenis leert ons dat het mogelijk is om bij een stijgende zeespiegel de bewoning te handhaven. Met deze kennis kunnen we de komende zeespiegelstijging ook te lijf gaan. Er zijn zelfs al plannen ontwikkeld voor de realisatie van "Vinex-terpen".

Bronnen:

Stiboka, 1976. Bodemkaart van Nederland, schaal 1 : 50 000. Toelichting bij de kaarbladen 5 West en 5 oost.

www.waterland.net

www.archeos.nl

www.bertsgeschiedenis.nl/ijzertijd/eeuw3ac/terpen.html

http://www.friesland.org/red/n_terpen.htm